DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

20. januar 2011 *

I sag C-463/09,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Spanien) ved afgørelse af 20. oktober 2009, indgået til Domstolen den 25. november 2009, i sagen:

CLECE SA

mod

María Socorro Martín Valor

Ayuntamiento de Cobisa,

har

* Processprog: spansk.

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, K. Lenaerts, og dommerne D. Šváby, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász og J. Malenovský (refererende dommer),

generaladvokat: V. Trstenjak
justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

— den spanske regering ved F. Díez Moreno, som befuldmægtiget

— Europa-Kommissionen ved J. Enegren og R. Vidal Puig, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 26. oktober 2010,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 1, stk. 1, i Rådets direktiv 2001/23/EF af 12. marts 2001 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varetagelse af arbejdstagernes rettigheder i forbindelse med overførsel af virksomheder eller bedrifter eller af dele af virksomheder eller bedrifter (EFT L 82, s. 16).

2 Denne anmodning er fremsat i forbindelse med en sag mellem på den ene side CLECE SA (herefter »CLECE«) og på den anden side María Socorro Martín Valor (herefter »María Martín Valor«) og Ayuntamiento de Cobisa (Cobisa kommune) vedrørende María Martín Valors afskedigelse.

Retsforskrifter

EU-retten

3 Direktiv 2001/23 udgør kodificeringen af Rådets direktiv 77/187/EØF af 14. februar 1977 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varetagelse af

arbejdstagernes rettigheder i forbindelse med overførsel af virksomheder eller bedrifter eller af dele af virksomheder eller bedrifter (EFT L 61, s. 26), som ændret ved Rådets direktiv 98/50/EF af 29. juni 1998 (EFT L 201, s. 88).

4 Tredje betragtning til direktiv 2001/23 udtaler, at »[d]et er nødvendigt at fastsætte bestemmelser til beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af ny indehaver især for at sikre varetagelsen af deres rettigheder.«

5 Dette direktivs artikel 1, stk. 1, er sålydende:

»a) Dette direktiv finder anvendelse på overførsel af en virksomhed eller bedrift eller af en del af en virksomhed eller bedrift til en anden indehaver som følge af en overdragelse eller fusion.

b) Som overførsel i henhold til dette direktiv anses overførsel af en økonomisk enhed, der bevarer sin identitet, forstået som en helhed af midler, der er organiseret med henblik på udøvelse af en økonomisk aktivitet, uanset om den er væsentlig eller accessorisk, jf. dog litra a) og de følgende bestemmelser i denne artikel.

c) Dette direktiv finder anvendelse på offentligretlige og privatretlige virksomheder, der udøver en økonomisk aktivitet, uanset om de opererer med gevinst for øje. En administrativ omorganisering af offentlige administrative myndigheder eller en overførsel af administrative funktioner mellem offentlige administrative myndigheder er ikke en overførsel i dette direktivs forstand.«

6 Direktivets artikel 3, stk. 1, første afsnit, bestemmer:

»Overdragerens rettigheder og forpligtelser i henhold til en arbejdskontrakt eller et arbejdsforhold, som bestod på tidspunktet for overførslen, overgår som følge af denne overførsel til erhververen.«

7 Artikel 4, stk. 1, første afsnit, i direktiv 2001/23 er affattet som følger:

»Overførsel af en virksomhed eller bedrift eller af en del af en virksomhed eller bedrift giver ikke i sig selv overdrageren eller erhververen nogen begrundelse for at foretage afskedigelser. Denne bestemmelse er ikke til hinder for, at der kan ske afskedigelser af økonomiske, tekniske eller organisatoriske årsager, der medfører beskæftigelsesmæssige ændringer.«

Nationale bestemmelser

8 Direktiv 2001/23 blev gennemført i spansk ret ved artikel 44 i kongeligt lovdekret nr. 1/1995 af 24. marts 1995 om godkendelse af lovbekendtgørelse af lov om arbejdstagernes rettigheder (BOE nr. 75 af 29.3.1995, s. 9654, herefter »loven om arbejdstagernes rettigheder«).

9 Artikel 44, stk. 1 og 2, i loven om arbejdstagernes rettigheder bestemmer:

»1. Overdragelsen af en virksomhed, af et erhvervscenter eller af en selvstændig produktionsenhed medfører ikke i sig selv, at ansættelsesforholdet ophører, idet den nye arbejdsgiver indtræder i den tidligere arbejdsgivers rettigheder og forpligtelser i henhold til ansættelseskontrakten og på området for den sociale sikringsordning, herunder aftaler indgået med hensyn til pension under de betingelser, som er fastsat i den særlige lovgivning, der finder anvendelse, og generelt i alle de forpligtelser vedrørende supplerende social sikring, som overdrageren har indgået.

2. Med henblik på denne artikel anses det for en virksomheds indtræden, når overdragelsen vedrører en økonomisk enhed, der bevarer sin identitet, forstået som en helhed af midler, der er organiseret med henblik på udøvelse af en økonomisk aktivitet, uanset om den er væsentlig eller accessorisk.«

10 Artikel 14 i den kollektive overenskomst for rengøring af bygninger og lokaler i provinsen Toledo (herefter »den kollektive overenskomst«) fastsætter:

»Når en virksomhed, der har givet udførelsen af rengøringsarbejder i entreprise, overtager udførelsen af disse arbejder direkte, er virksomheden ikke forpligtet til at fortsætte med det personale, der udførte dette arbejde for entreprenøren og medkontrahenten, hvis virksomheden udfører rengøringsarbejdet med egne ansatte. Den skal derimod, hvis den til udførelsen af det nævnte rengøringsarbejde har behov for at ansætte nyt personale, overtage personalet fra den tidligere entreprenør.«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

11 CLECE, der er en virksomhed, som leverer rengøringsydelser, indgik den 27. maj 2003 en kontrakt med Ayuntamiento de Cobisa vedrørende rengøring af skoler og kommunale lokaler, uden at der var tale om, at de pågældende tjenesteydelser krævede anvendelse af »særlige materialer«.

12 På grundlag af denne kontrakt arbejdede María Martín Valor for CLECE som rengøringsdame fra den 25. marts 2004.

13 Den 9. november 2007 meddelte Ayuntamiento de Cobisa CLECE sin beslutning om at opsige kontrakten med dette selskab med virkning fra den 31. december 2007.

14 Den 2. januar 2008 oplyste CLECE María Martín Valor om, at hun fra og med den 1. januar 2008 ville være ansat som personale hos Ayuntamiento de Cobisa, henset til at denne for fremtiden varetog rengøringen af de pågældende lokaler. Ifølge CLECE var Ayuntamiento de Cobisa, i henhold til artikel 14 i den kollektive overenskomst for rengøring af bygninger og lokaler i provinsen Toledo, nemlig indtrådt i dette selskabs rettigheder og forpligtelser vedrørende det i hovedsagen omhandlede arbejdsforhold.

15 Samme dag mødte María Martín Valor op i lokalerne hos Ayuntamiento de Cobisa, hvor man ikke lod hende udføre noget arbejde. CLECE har på sin side ikke genansat den berørte part til noget andet arbejde.

16 Ayuntamiento de Cobisa ansatte den 10. januar 2008 gennem en arbejdsformidling fem assistenter til rengøring af sine lokaler.

17 María Martín Valor anlagde herefter sag mod CLECE og Ayuntamiento de Cobisa ved Juzgado de lo Social nr. 2 i Toledo for at få kendt afskedigelsen uretmæssig.

18 Den 13. maj 2008 traf Juzgado de lo Social nr. 2 i Toledo afgørelse om, at artikel 14 i den kollektive overenskomst for rengøring af bygninger og lokaler i provinsen Toledo ikke fandt anvendelse, og at Ayuntamiento de Cobisa følgelig ikke kunne sagsøges. Den nævnte ret fandt endvidere, at María Martín Valor var blevet afskediget med urette af CLECE og dømte denne til at genansætte den pågældende på samme vilkår som dem, der gjaldt før afskedigelsen, eller alternativt at betale hende en erstatning på 6 507,10 EUR. Begge tilfælde omfattede endvidere betaling af den sædvanlige løn, som María Martín Valor ikke havde modtaget.

19 Den 26. december 2008 ankede CLECE dommen til Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha. Under anken har CLECE bl.a. gjort gældende, at Ayuntamiento de Cobisa er indtrådt i arbejdsforholdet til María Martín Valor i henhold til artikel 14 i den kollektive overenskomst for rengøring af bygninger og lokaler i Toledo, sammenholdt med artikel 44 i loven om arbejdstagernes rettigheder og den af appellanten anførte retspraksis.

20 Den forelæggende ret udtaler, at det i det væsentlige fremgår af tidligere retspraksis, der er sammenfattet i dom af 10. december 2008 afsagt af Tribunal Supremo, at bestemmelserne i en kollektiv overenskomst for rengøring af bygninger og lokaler ikke finder anvendelse i forhold til en ordregivende virksomhed, der beskæftiger sig med

anden virksomhed [end rengøring], og som opsiger en kontrakt, den har indgået med en rengøringsvirksomhed og selv ønsker direkte at varetage rengøringen af sine lokaler, idet den ordregivende virksomhed ikke falder ind under anvendelsesområdet for denne kollektive overenskomst.

21 I denne sammenhæng ønsker den forelæggende ret oplyst, om det henhører under anvendelsesområdet for artikel 1, stk. 1, litra a) og b), i direktiv 2001/23, når en kommune beslutter at varetage rengøringen af sine lokaler med eget personale, hvor denne aktivitet tidligere blev udført af en rengøringsvirksomhed i henhold til en kontrakt, der nu er opsagt, når den nævnte ordregivende virksomhed har ansat nyt personale til udførelsen af rengøringsarbejdet, samt når den kollektive overenskomst for rengøring af bygninger og lokaler, der i en sådan situation fastsætter en forpligtelse til indtrædelse, ikke finder anvendelse i forhold til kommunen.

22 Den forelæggende ret ønsker især oplyst, om den i den omhandlede sag bør drage konsekvenserne af anvendelsen af artikel 1, stk. 1, litra a) og b), i direktiv 2001/23, selv om den kollektive overenskomst for rengøring af bygninger og lokaler i Toledo ikke finder anvendelse på Ayuntamiento de Cobisa, og når denne virksomhed har den særlige egenskab at være en offentlig arbejdsgiver, hvilket medfører, at der foreligger en særlig arbejdsrelation i overensstemmelse med artikel 103, stk. 3, i den spanske forfatning.

23 På den baggrund har Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal en situation, hvor en kommune tilbagetager eller overtager udførelsen af rengøring af sine lokaler, der tidligere blev udført af en virksomhed, med hvem der var

indgået kontrakt herom, og til hvilket formål den ansætter nyt personale, anses for at være omfattet af anvendelsesområdet for artikel 1, stk. 1, litra a) og b), i direktiv [2001/23]?«

Om det præjudicielle spørgsmål

24 Den forelæggende ret ønsker med sit spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om artikel 1, stk. 1, litra a) og b), i direktiv 2001/23 skal fortolkes således, at den finder anvendelse på en situation, hvor en kommune, der havde overdraget rengøringen af sine lokaler til en privat virksomhed, beslutter at opsige kontrakten med denne virksomhed og selv udføre rengøringen, idet den med henblik herpå ansætter nyt personale.

25 Det bemærkes for det første, at direktiv 2001/23 i medfør af dets artikel 1, stk. 1, litra c), finder anvendelse på offentligretlige virksomheder, der udøver en økonomisk aktivitet, uanset om de forfølger et mål om berigelse eller ej.

26 Domstolen har således fastslået, at den omstændighed alene, at erhververen af aktiviteterne er et offentligretligt organ, i det foreliggende tilfælde en kommune, ikke udelukker, at der kan foreligge en overførsel, der er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2001/23 (jf. dom af 26.9.2000, sag C-175/99, Mayeur, Sml. I, s. 7755, præmis 29, 33 og 34, samt af 29.7.2010, sag C-151/09, UGT-FSP, Sml. I, s. 7591, præmis 23).

27 Den omstændighed, at en af parterne som i tvisten i hovedsagen er en kommune, er ikke i sig selv til hinder for, at direktiv 2001/23 finder anvendelse.

28 Dernæst finder direktiv 2001/23 i medfør af dets artikel 1, stk. 1, litra a), anvendelse på enhver overførsel af en virksomhed eller bedrift eller af en del af en virksomhed eller bedrift til en anden indehaver som følge af en overdragelse eller fusion.

29 I den henseende fremgår det af fast retspraksis, at rækkevidden af denne bestemmelse ikke alene kan bedømmes på grundlag af en fortolkning med udgangspunkt i ordlyden. Som følge af forskellene mellem de sproglige versioner af direktivet og forskellene mellem de nationale lovgivninger med hensyn til begrebet overdragelse har Domstolen anlagt en fortolkning af dette begreb, der er tilstrækkeligt smidig til at tilgodese direktivets formål, således som det fremgår af tredje betragtning, nemlig at beskytte arbejdstagerne ved overførsel til ny indehaver (jf. i denne retning dom af 13.9.2007, sag C-458/05, Jouini m.fl., Sml. I, s. 7301, præmis 24 og den deri nævnte praksis).

30 Domstolen har således udtalt, at direktiv 77/187 som kodificeret i direktiv 2001/23 fandt anvendelse i alle de tilfælde, hvor der som led i en aftale sker en udskiftning af den fysiske eller juridiske person, som er ansvarlig for virksomhedens drift, og som af den grund påtager sig en arbejdsgivers forpligtelser over for arbejdstagerne i virksomheden (jf. dom af 7.3.1996, forenede sager C-171/94 og C-172/94, Merckx og Neuhuys, Sml. I, s. 1253, præmis 28, og af 10.12.1998, forenede sager C-127/96, C-229/96 og C-74/97, Hernández Vidal m.fl., Sml. I, s. 8179, præmis 23).

31 Derfor har Domstolen antaget, at direktiv 77/187 kan finde anvendelse i et tilfælde, hvor en virksomhed, som har benyttet en anden virksomhed til rengøringen af sine lokaler eller en del af dem, beslutter at bringe kontrakten med denne virksomhed til

ophør og fremover selv varetage rengøringen (jf. dommen i sagen Hernández Vidal m.fl., præmis 25).

32 Følgelig kan det ikke på forhånd udelukkes, at direktiv 2001/23 finder anvendelse under de i hovedsagen foreliggende omstændigheder, hvorefter en kommune ensidigt beslutter at opsige en kontrakt med en privat virksomhed og selv udføre den rengøring, som den havde overdraget til den private virksomhed.

33 For at direktiv 2001/23 kan finde anvendelse, skal overførslen imidlertid i overensstemmelse med dette direktivs artikel 1, stk. 1, litra b), vedrøre en økonomisk enhed, der bevarer sin identitet efter ændringen af indehaver.

34 Ved bedømmelsen af, om en sådan enhed bevarer sin identitet, må der tages hensyn til alle de faktiske omstændigheder ved overførslen, herunder hvilken form for virksomhed eller bedrift der er tale om, hvorvidt der er sket en overførsel af de materielle aktiver som f.eks. bygninger og løsøre, værdien af de immaterielle aktiver på tidspunktet for overførslen, hvorvidt den nye indehaver har overtaget størstedelen af arbejdsstyrken, om kundekredsen overføres, samt i hvor høj grad aktiviteterne før og efter overførslen er de samme, og hvor længe disse eventuelt har været indstillet. Alle disse omstændigheder kan kun indgå som enkelte elementer i den samlede bedømmelse, der skal foretages, og de kan derfor ikke vurderes isoleret (jf. bl.a. dom af 18.3.1986, sag 24/85, Spijkers, Sml. s. 1119, præmis 13, af 19.5.1992, sag C-29/91, Redmond Stichting, Sml. I, s. 3189, præmis 24, af 11.3.1997, sag C-13/95, Süzen, Sml. I, s. 1259, præmis 14, og af 20.11.2003, sag C-340/01, Abler m.fl., Sml. I, s. 14023, præmis 33).

35 Domstolen har tidligere udtalt, at en økonomisk enhed navnlig i visse brancher kan fungere uden materielle eller immaterielle aktiver af betydning, og det kan i så fald ikke være afgørende for, om enheden opretholdes efter den pågældende transaktion, at der overdrages sådanne aktiver (jf. Süzen-dommen, præmis 18, dommen i sagen Hernández Vidal m.fl., præmis 31, og UGT-FSP-dommen, præmis 28).

36 Domstolen har således fastslået, at i visse brancher, hvor arbejdskraften udgør den væsentligste del af aktiviteten, vil en gruppe af arbejdstagere, som i længere tid udfører en fælles aktivitet, kunne udgøre en økonomisk enhed, og en sådan enhed vil kunne opretholde sin identitet efter en overførsel, når den nye indehaver ikke blot viderefører den hidtidige aktivitet, men også overtager en efter antal og kvalifikationer betydelig del af den arbejdsstyrke, som hos forgængeren specielt udførte denne opgave. I så fald overtager den nye indehaver en organiseret helhed af aktiver, der gør det muligt på stabil måde at fortsætte den overdragende virksomheds aktiviteter eller nogle af disse (jf. Süzen-dommen, præmis 21, dommen i sagen Hernández Vidal m.fl., præmis 32, samt dom af 10.12.1998, forenede sager C-173/96 og C-247/96, Hidalgo m.fl., Sml. I, s. 8237, præmis 32, og af 24.1.2002, sag C-51/00, Temco, Sml. I, s. 969, præmis 33, og UGT-FSP-dommen, præmis 29).

37 Det er, som det fremgår af denne doms præmis 31, i den henseende uden betydning, at overtagelsen af en betydelig del af arbejdsstyrken foretages i forbindelse med en forhandlet overdragelse mellem overdrager og erhverver, eller at den finder sted efter en ensidig beslutning af den tidligere indehaver om at opsige den overførte arbejdsstyrkes arbejdskontrakter efterfulgt af en ensidig beslutning truffet af den nye indehaver om at ansætte størstedelen af den samme arbejdsstyrke til udførelse af de samme opgaver.

38 Hvis en overførsel som omhandlet i direktiv 2001/23 i tilfælde af overtagelse af størstedelen af arbejdsstyrken alene afhang af det kontraktmæssige grundlag for overtagelsen, ville beskyttelsen af arbejdstagerne, som tilsigtes med dette direktiv, nemlig blive overladt til virksomhedsledernes skøn, og disse ville, hvis de afholdt sig fra at

indgå en kontrakt, kunne omgå anvendelsen af direktivet til skade for varetagelsen af de overførte arbejdstageres rettigheder, der imidlertid er sikret ved artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/23.

39 Som det fremgår af Domstolens retspraksis, kan en rengøringsaktivitet som den i hovedsagen omhandlede vel anses for en aktivitet, hvor arbejdskraften er den væsentligste del (jf. i denne retning dommen i sagen Hernández Vidal m.fl., præmis 27, i sagen Hidalgo m.fl., præmis 26, og i sagen Jouini m.fl., præmis 32), og følgelig vil en gruppe af arbejdstagere, som i længere tid udfører en fælles rengøringsaktivitet, i fravær af andre produktionsfaktorer kunne udgøre en økonomisk enhed (jf. i denne retning dommen i sagen Hernández Vidal m.fl., præmis 27). Det er imidlertid nødvendigt, at sidstnævntes identitet opretholdes efter den pågældende operation.

40 Det fremgår herved af forelæggelsesafgørelsen, at Ayuntamiento de Cobisa med henblik på selv at udføre rengøringen af sine skoler og lokaler, som tidligere var betroet CLECE, har ansat nyt personale uden at overtage de arbejdstagere, der hidtil havde udført disse aktiviteter for CLECE, og i øvrigt uden at overtage andre af denne virksomheds materielle eller immaterielle aktiver. På det grundlag udgør det eneste element, der etablerer en forbindelse mellem de aktiviteter, som blev udført af CLECE, og dem, der er overtaget af Ayuntamiento de Cobisa, den omhandlede aktivitet, dvs. rengøring af lokaler.

41 Den omstændighed, at den aktivitet, der udføres af CLECE, og den, som udføres af Ayuntamiento de Cobisa, ligner hinanden eller endog er identiske, er ikke tilstrækkelig til, at der foreligger opretholdelse af en økonomisk enheds identitet. En enhed kan nemlig ikke begrænses til den aktivitet, den udfører. Dens identitet består af flere uadskilleligt sammenhængende elementer, f.eks. det personale, der er ansat i enheden, dens ydre rammer, tilrettelæggelsen af dens arbejde, dens driftsmåde og i givet fald også de driftsmidler, enheden råder over (jf. i denne retning Süzen-dommen, præmis 15, samt dommen i sagen Hernández Vidal m.fl., præmis 30, og i sagen Hidalgo m.fl., præmis 30). Især kan identiteten af en økonomisk enhed som den i hovedsagen

omhandlede, der i det væsentlige udgøres af arbejdsstyrken, ikke opretholdes, hvis ikke størstedelen af arbejdsstyrken overtages af den angivelige erhverver.

42 Følgelig udgør — med forbehold af muligheden for at anvende de nationale regler om beskyttelse — Ayuntamiento de Cobisas overtagelse i hovedsagen af de rengøringsaktiviteter, der hidtil er blevet varetaget af CLECE, ikke i sig selv en overførsel som omhandlet i direktiv 2001/23.

43 Det forelagte spørgsmål skal derfor besvares med, at artikel 1, stk. 1, litra a) og b), i direktiv 2001/23 skal fortolkes således, at den ikke finder anvendelse på en situation, hvor en kommune, der havde overdraget rengøringen af sine lokaler til en privat virksomhed, beslutter at opsige kontrakten med denne virksomhed og selv udføre rengøringen af disse lokaler, idet den med henblik herpå ansætter nyt personale.

Sagens omkostninger

44 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

Artikel 1, stk. 1, litra a) og b), i Rådets direktiv 2001/23/EF af 12. marts 2001 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varetagelse af arbejdstagernes rettigheder i forbindelse med overførsel af virksomheder eller bedrifter eller af dele af virksomheder eller bedrifter skal fortolkes således, at den ikke finder anvendelse på en situation, hvor en kommune, der havde overdraget rengøringen af sine lokaler til en privat virksomhed, beslutter at opsige kontrakten med denne virksomhed og selv udføre rengøringen af disse lokaler, idet den med henblik herpå ansætter nyt personale.

Underskrifter